

ערעור אזרחי מס' 14/61

עזבון המנוח מרדכי אברבנאל ורחל רפלד נגד "מבטחים" מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

א

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
[21.4.61 (החלטה על סיכום טענות בכתב), 29.9.61]

לפני הנשיא (אולשן), והשופטים זילברג, זוסמן

ב

תקנות הפרוצידורה האזרחית, 1938 [תוס"ב 735, ע' 95],
תקנות זא (א) (1), זא (א) (2) [כפי שהוספו ב-1945 [תוס"ב 1406,
ע' 385] והוחלפו ב"תשי"ט-1959 [קה"ת 935, ע' 1834]], זא (א) (3)
[כפי שהוספה ב"תשי"ט-1959 [קה"ת 935, ע' 1834]].

ג

מכונת הודיע לחברת הביטוח כי הוא ממנה את בת אחותו כ"נהנה" מרמי הביטוח לאחר מותו. בתקנות החברה נאמר כי במות המבוטח ישולמו דמי הביטוח בהתאם לצוואת המנוח, ובאין צוואה — לשאירים: האשה, הבעל, הילדים; ובאין שאירים — לכל אדם שהמנוח מינה אותו לכך בהודעה לחברה. המנוח לא השאיר צוואה והניח אחריו אלמנה. תביעת בת האחיות נגד החברה לתשלום דמי הביטוח נדחתה על הסף לפי תקנה זא (א) (3). בת האחות עירערה וטענה, בין היתר, כי לאחר שהחברה לא הגיבה על הודעת המנוח שהוא מינה אותה ל"נהנה", מנועה החברה עתה מלטעון נגדה.

ד

בית-משפט העליון, בדחותו את הערעור, פסק —

א. במקרה שלפנינו, דחיית התביעה על הסף היתה כצדק.

ה

ב. (1) אין לבצע בדרך של "מניעות" מה שאי-אפשר לבצע דרך התחייבות ממש.

(2) במקרה שלפנינו, התחייבות לשלם דמי הביטוח למערערת היתה חסרת

תוקף בהיותה נוגדת את תקנות החברה.

הערות:

1. (א) למקרים בהם רשאי בית-המשפט לדחות תביעה על הסף עיין: די"ר י. זוסמן, סדרי הדין האזרחי, מהדורה ראשונה, ע' 233 ואילך.

ו

(ב) השחה גם: המ' 213/61 — גוסטב פטיור נגד מפעלי מפססיל נצרת בע"מ; פד"י, כרך טו, ע' 844; פ"ס, כרך נב, ע' 379 והערה 4 בפד"י שם.

2. (א) למירושה של תקנה 64 (א) של "מבטחים" בע"מ עיין גם במסקידינו של בית-המשפט המחוזי: המ' 5450/60 (ת"א 2703/60), תל-אביב-יפו — "מבטחים" מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ נגד עזבון המנוח מרדכי אברבנאל, ואח, שפורסם בפ"מ מחז"ים, כרך כה, ע' 387.

ז

(ב) עיין גם: המ' 5449/60; 2573/60 (ת"א 2671/60), תל-אביב-יפו — ראובן סלחה נגד "מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ, ואח; פ"מ מחז"ים, כרך כה, ע' 142.

השופט זילברג

ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי, תל-אביב-יפו (השופט י. לוי), מיום 13.12.60, ב"תי"א 2703/60; המ' 5450/60, לפיו נדחתה על הסף תביעת המערערים נגד המשיבה לתשלום סך כולל של 3,654.64 ל"י, דמי ביטוח הדדי וכספים אחרים שהיו רשומים לזכותו של המנוח מרדכי אברבנאל, הערעור נדחה.

מ. רפלד — בשם המערערים; ע. קלמרו — בשם המשיבה

פסק-דין

השופט זילברג: לפנינו ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי, תל-אביב-יפו, בו נדחתה על הסף תביעת המערערים נגד המשיבה לתשלום דמי ביטוח הדדי וסכומים אחרים. יצוין מיד, כי השופט המלומד דחה את התביעה על הסף לא משום מעשה-בית-דין, ולא משום חוסר סמכות (תקנות א21 א(1)), א21 א(2) של תקנות הפרוצידורה האזרחית, אלא מתוך שמצא כי תנאי-בלעדיו אין להצלחת התביעה הוא: שאלה משפטית מסוימת שתוכרע לטובת התובעים, ומכיון שבאותה שאלה החליט השופט המלומד נגד התובעים, הוא דחה את תביעתם על הסף, בלי להיכנס לבירור שאלות שלא היו לא מעלות ולא מורידות לגבי התביעה. השופט המלומד דחה אותה איפוא על-פי הוראת תקנת א21 א(3) של תקנות הפרוצידורה הנ"ל.

ברור, כי אין כל פגם פורמלי בהליך משפטי זה, המחוקק דאג לכך בתקנה א21 א(3) הנ"ל, כי רצונו היה שבית-המשפט לא יבזבז זמנו לריק ולא יעסוק בטענות שאין בהן ממש, כאשר הוא נוכח לדעת שהתובע לא יוכל להצליח בתביעתו נוכח כשלונו בשאלה המשפטית המכרעת כנ"ל.

2. השאלה היא איפוא אם אמנם צדק השופט המלומד בהחלטתו הנ"ל, ולשם כך עלינו להרצות בקצרה את גופי העובדות.

א) המנוח, מרדכי אברבנאל, היה חבר בחברת "מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ. ביום 20.11.52 שלח המנוח הודעה לחברה, בה הוא ממנה כ"נהנה" מדמי הביטוח לאחר מותו את בת אחותו רחל צוקרקנדל, כעת רחל רפלד, התובעת בבית-המשפט המחוזי, והמערערת השניה לפנינו (להלן: המערערת).

ב) ההודעה הנ"ל נשלחה על-פי תקנה 64 א) של תקנות החברה, בה נאמר:

"במות חבר רגיל תשלם החברה את הסכומים העומדים לזכותו בחשבון הפרטי שלו, לרבות סכומי הביטוח שהחברה תקבל עבורו מחברת ביטוח או מהביטוח הפנימי, בהתאם לצוואה שהשאיר המנוח — מקויימת על-ידי בית-המשפט; באין צוואה — לשאירים שהנפטר מינה אותם בחייו לכך בהודעה לחברה; באין שאירים — לכל אדם שהנפטר מינה אותו לכך

השופט זילברג

בהודעה לחברה; באין מינוי כנ"ל — לשאירים שיצויינו בכל מסמך חוקי, מחייב ובר תוקף.

- התובעת המערערת היא אמנם, אחד מיורשי המנוח, אך איננה "שאר" במובן התקנה הנ"ל, כי לפי ההגדרה המצויה בסיפא של התקנה הנ"ל, "שאירים" הם: אשה, בעל או ילד.
- א (ג) המנוח הנ"ל נפטר — בלא להניח צוואה — ביום 4.6.60, ודמי הביטוח התדדי הם 3,000 ל"י בצירוף סכום נוסף של 654 ל"י בערך שגרשם לזכות המנוח, ונכלל בהודעת המינוי הנ"ל.
- ב (ד) משסירבה החברה לשלם לגבי רפולד את הסכום הנ"ל, הגישה בשמה הפרטי נבשם העובד תביעה נגד החברה, והשופט המלומד דחה אותה על הסף כאמור.
3. דעתי היא, כי השופט המלומד צדק בדחתו את התביעה. בתקנה 64 (א) נאמר, כזכור, כי החברה תשלם את הסכומים בהתאם לצוואה מקוימת של המנוח; באין צוואה — לשאירים שהנפטר מינה אותם לכך; ובאין שאירים — לכל אדם שהנפטר מינה אותו לכך. אין חולק על כך כי המנוח הניח אחריו אלמנה, התובעת המערערת איננה "שאר", כפי שצויין לעיל. היא איפוא יכולה ליהנות מן המינוי רק אם היא נכנסת לגדר "כל אדם" הנזכר בפסוק האחרון דלעיל. אבל לשם כך צריך להתקיים התנאי של "באין שאירים", ובמקרה שלפנינו יש, לפחות, שאיר אחד והיא האלמנה הנ"ל. נמצא, כי לא פסוק זה ולא הפסוק שלפניו אינם מזכים אותה בהנאה על-פי כתב המינוי.
- ד המערערת מבקשת לעקם את הכתוב הנ"ל, ולקרוא תחת המלים "באין שאירים" — את המלים "באין שאירים שנתמנו", והלא היא גופה איננה "שאר שנתמנה", וממילא היא זכאית ליהנות מן ההוראה שבפסוק האחרון. פירוש זה נוגד ניגוד בולט את האמור בתקנה, ולכן אינו מוכן לקבלו.
- ה 4. אין כל ממש בטענת ה"מניעות" שנטענה על-ידי המערערת. אף אילו נתקיימו כאן כל תנאי ה"מניעות", וגם אילו הסכמנו להתעלם מן הפגם הפרוציסואלי: שטענה זו לא נטענה בגוף כתב התביעה, הרי אין החברה יכולה לבצע בדרך של "מניעות" מה שאיננה יכולה לבצע על-ידי התחייבות ממש, והתחייבות כזאת, אילו ניתנה — היתה חסרת תוקף, להיותה נוגדת את תקנות החברה.
- ז דעתי היא איפוא כי יש לדחות את הערעור.
- הנשיא (אולשן): אני מסכים.
- השופט זוסמן: אני מסכים.
- ז לפיכך הוחלט לדחות את הערעור ולחייב את המערערת השניה לשלם למשיבה, כסכום כולל של הוצאות ושכר-טרחת עורך-דין סך — 100 ל"י.
- ניתן היום, י"ט בתשרי תשכ"ב (29.9.1961).
- 1842 פסק-דין, כרך טו, תשכ"א/תשכ"ב 1961